

Καίρια προβλήματα της Ανώτατης Παιδείας (Μέρος Β')

Στο προηγούμενο άρθρο με το ίδιο θέμα Μέρος Α' αναφερθήκαμε εν εκτάσει κυρίως στο ουσιωδέστερο πρόβλημα του διδακτικού προσωπικού και υποδείξαμε την ενδυνάμωση της αξιοκρατικής επιλογής και την ανανέωση της θητείας του σε συνάρτηση με την αξιολόγησή του. Επίσης υπομνήσαμε την ανάγκη άρσης της συνταγματικής απαγόρευσης για τα Ιδιωτικά Πανεπιστήμια, δεδομένου ότι και η κοινωνία διάκειται ευνοϊκά ως προς αυτό το ζήτημα.

3. Συχνές Αντικαταστάσεις περί Παιδείας Νόμων

Ο νόμος 4009/2011 ψηφίστηκε από τη Βουλή με τον πραγματικά απίθανο αριθμό των 250 βουλευτών, ένα τεράστιο επίτευγμα μιας σπάνιας συναινετικής διαδικασίας. Ο νόμος αυτός εισήγαγε τις ακόλουθες καινοτομίες: την καθιέρωση των συμβουλίων αντί της πρυτανείας, την αξιολόγηση του προσωπικού, την τριετή φοίτηση, την κατάργηση του ασύλου, τη διαγραφή των «αιώνιων» φοιτητών. Στα συμβούλια προβλεπόταν και αλλοδαποί Καθηγητές ή διακεκριμένες Προσωπικότητες. **Κι όμως αυτός ο νόμος καταργήθηκε σχεδόν άμεσα πριν καν εφαρμοσθεί για να δοκιμασθεί**, να φανούν τα τυχόν αδύναμα, ελλιπή ή λαθεμένα σημεία του ώστε να γίνουν οι αναγκαίες προσαρμογές. «Συνασπίσθηκαν» και πάλι τα μικροσυντεχνιακά συμφέροντα Καθηγητών και ανέτρεψαν τον νόμο. Επισημαίνεται ότι όταν άρχισε να εφαρμόζεται ο νόμος άρχισαν επίσης να γεμίζουν οι αίθουσες διδασκαλίας με τη μαζική προσέλευση των αιώνιων φοιτητών που αντιλήφθηκαν ότι θα έχαναν τη φοιτητική τους ιδιότητα. Για την ιστορία και σύμφωνα με τα υπάρχοντα στοιχεία ο αριθμός των αιώνιων φοιτητών το 2015 ήταν 328 χιλιάδες, διπλασιασθείς από το έτος 2005, ενώ ο αριθμός των κανονικών φοιτητών ήταν 279 χιλιάδες. Εκπληκτικές επιδόσεις «αριστείας» των Πανεπιστημίων μας και του συστήματος μετριοκρατίας που επικρατεί στη Χώρα! Ήδη το Υπουργείο Παιδείας έχει δώσει διορία μέχρι 20-6-20 να διαγραφούν από τα Πανεπιστήμια 180 χιλιάδες που είχαν εισαχθεί πριν από το 2006, ενώ θα εφαρμοσθούν μεταβατικές διατάξεις παράτασης του χρόνου σπουδών από 4 έως 16 εξάμηνα για φοιτητές που εισήχθησαν στα ΑΕΙ το ακαδημαϊκό έτος 2011/12. Μπροστά στην απραξία του παρελθόντος είναι και αυτό κάτι.

Το πρόβλημα δεν έγκειται στην επαναφορά του νόμου ή των προβλέψεών του η οποία μπορεί να «επιβληθεί» με την κοινοβουλευτική πλειοψηφία του εκάστοτε κυβερνώντος κόμματος. Έγκειται στη διάρκεια της «ζωής» του νόμου μετά την εναλλαγή στην εξουσία από άλλο κόμμα. Για να διασφαλισθεί η επιβίωση του νόμου χρειάζεται η πολυπόθητη συναίνεση των κομμάτων έστω και αν δεν περιληφθούν στο νόμο όλες οι απαιτούμενες αλλαγές και οι θέσεις των κομμάτων. Και τούτο γιατί είναι προτιμότερη η όσον το δυνατόν μεγαλύτερη διάρκεια εφαρμογής ενός «απλώς καλού» νόμου έναντι ενός «τέλειου» που θα ακυρωθεί την επομένη. Όταν υιοθετηθεί και λειτουργήσει αποδοτικά αυτός ο νόμος, τότε θα είναι πιο εύκολο να επαναληφθεί η διαδικασία σε άλλα θέματα και προβλήματα και με την πάροδο του χρόνου να γίνουν όλες οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις που ταλανίζουν την Παιδεία από γενέσεώς της. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός χρειάζεται να επικρατήσει και στο πολιτικό μας σύστημα η διαδικασία του **δημιουργικού διαλόγου** που θα λαμβάνει υπόψη και θα επεξεργάζεται όλες τις απόψεις (όχι θέσεις που σημαίνει ακινησία). Είναι ο **καταλύτης** που θα διευκολύνει το σεβασμό στις απόψεις του άλλου και στη σύνθεση των διαφορετικών απόψεων σε ένα συνεκτικό αμάλγαμα πρότασης αλλά όχι συνονθύλευμα.

Είναι κρίμα που δεν παραδειγματιζόμαστε από τα επιτεύγματα των προγόνων μας με την άνθηση της παιδείας στις ιδιωτικές σχολές Πλάτωνα, Αριστοτέλη, Στωικών, Κυνικών, Πυθαγορείων, Σκεπτικιστών κλπ. που συνέβαλαν στην ακμή της φιλοσοφίας αλλά και των άλλων επιστημών. Η διαφορετικότητα των απόψεών τους δημιούργησε αδιανόητες για την εποχή τους τεχνολογικές εφευρέσεις και άλλες επιστημονικές ανακαλύψεις

ενδεικτικά στα ακόλουθα πεδία: γεωμετρία, αστρονομία, υδραυλική, δομή της ύλης (άτομο), ηλιοκεντρικό σύστημα, αιώνιες αλήθειες, κόσμος των ιδεών, είναι των όντων και τόσα άλλα. Είναι τελείως αντιφατικό και υποκριτικό από τη μια να επικαλούμαστε με περισσή υπερηφάνεια αυτήν την κληρονομιά και από την άλλη με τις ενέργειές μας να γινόμαστε ουσιαστικά οι σύγχρονοι διώκτες της! Παρεμπιπτόντως, θα ήταν ευχής έργο αλλά και ιδανικός στόχος των Διοικούντων τις Φιλοσοφικές Σχολές με ουσιαστικές πνευματικές ενασχολήσεις και πράξεις να συνέβαλαν ώστε να επιστρέψει από την «εξορία» σ' αυτές τις Σχολές η διεθνής πρωτοπορία στη φιλοσοφία με πραγματική ασυλία και ακαδημαϊκή ελευθερία στην άποψη και τη γνώση.

4. Κομματικές Φοιτητικές Οργανώσεις

Οι φοιτητικές οργανώσεις (όχι οι κομματικές) είναι αναγκαίες για να διαδραματίζουν έναν υποστηρικτικό ρόλο στο εκπαιδευτικό έργο των ΑΕΙ ώστε να διευκολύνεται η προαγωγή της γνώσης με την απομόνωση πρακτικών και ενεργειών που προσβάλουν τα χρηστά ήθη δυσχεραίνουν ή το χειρότερο παρεμποδίζουν το εκπαιδευτικό και ερευνητικό έργο και να συμβάλουν επίσης στην επίλυση ατομικών ή ομαδικών προβλημάτων των φοιτητών. Η συμβολή των φοιτητών στην αναβάθμιση της Παιδείας είναι καθοριστική, γιατί αυτοί είναι οι πρωτογενείς και αυθεντικοί αποδέκτες της γνώσης με βάση την οποία θα κρίνουν και θα αξιολογήσουν τους Καθηγητές και τις Σχολές τους. Είναι λυπηρό το γεγονός ότι η συμμετοχή τους σ' αυτήν τη διαδικασία είναι μικρή, όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο άρθρο. Τουναντίον, πρέπει οι ίδιοι οι φοιτητές να κατανοήσουν το δικό τους συμφέρον και να αποτινάξουν το ζυγό της εξάρτησης από τις κομματικές οργανώσεις.

Δυστυχώς η μέχρι τώρα πρακτική των κομματικών πλέον παρατάξεων, λίαν επιεικώς κρινόμενη, αποδεικνύεται τελείως αντιεκπαιδευτική γιατί πολύ απλά άλλοι είναι οι στόχοι και οι επιδιώξεις τους. Έχουν καταστεί οι φωλεές όπου επωάζονται οι πολιτικοί νεοσσοί των αντιστοιχίων κομμάτων. Έχει μεταφερθεί στον πανεπιστημιακό στίβο αγωγή και γνώσης ότι σαθρό και ευτελές ενυπάρχει στην πολιτική σκηνή. Και ας έλεγε ο Αριστοτέλης ότι οι νέοι στερούμενοι κοινωνικής πείρας και αγωγής είναι ανώριμοι να παρακολουθήσουν την πολιτική επιστήμη. Οι σημερινοί νέοι των κομματικών παρατάξεων έχουν ξεπεράσει τις προϋποθέσεις αυτές και επιτυγχάνουν, δεν γνωρίζω πώς, να γίνουν και επιστήμονες και μέντορες της αυριανής πολιτικής, που δυστυχώς τελικά συμβάλλουν στην απαξίωση και της επιστήμης και της πολιτικής. Λύση; Υπάρχει και είναι πολύ απλή: Είναι η αποκήρυξη και η αποσύνδεση των οργανώσεων αυτών από τα κόμματα τα οποία τις ποδηγετούν και τις στηρίζουν.

Κάποιος αρχηγός κόμματος ευρισκόμενος στην Αντιπολίτευση είχε υποσχεθεί κάτι παρόμοιο ή τη διάλυση της δικής του παράταξης στο Πανεπιστήμιο. Πιστεύω ότι τώρα οι συνθήκες είναι πλέον ευνοϊκές για να το πράξει. Πράξτε το και θα σας ευγνωμονούν οι ψηφοφόροι σας και εκείνες οι Διοικήσεις των Πανεπιστημίων που βλέπουν και ζουν την οικτρή πραγματικότητα και δεν προσβλέπουν σε μελλοντικούς βουλευτικούς ή υπουργικούς θώκους, παρά μόνο είναι αφοσιωμένοι στην υψηλή αποστολή τους. Αυτή η πρακτική με την **εναλλαγή** στις θέσεις μεταξύ Πανεπιστημιακού και Υπουργού πρέπει να σταματήσει,. Δεν επέλυσαν οι Καθηγητές τα προβλήματα της Παιδείας για να μπορέσουν να επιλύσουν τα προβλήματα της κοινωνίας και της χώρας, ας αφοσιωθούν επομένως στο υψηλό τους έργο και καθήκον.

5. Υπεράριθμα και Διάσπαρτα ΑΕΙ

Η χώρα μας για το μέγεθός της, μετά την ανωτατοποίηση των ΤΕΙ, διαθέτει μεγάλο αριθμό ΑΕΙ ο οποίος ανέρχεται σε 36, εκ των οποίων τα 22 είναι Πανεπιστήμια και τα 16 τα τέως ΤΕΙ, ενώ βάσει οικονομικών, γεωγραφικών και καθαρώς εκπαιδευτικών κριτηρίων δεν θα έπρεπε να υπερβαίνει τα 16, αν ληφθεί υπόψη η γεωγραφική ιδιομορφία με τα πολλά νησιά της. Ο συνολικός δε αριθμός των τμημάτων είναι υπερβολικός της τάξεως των 460. Το χειρίστο βέβαια είναι ότι για λόγους ψηφοθηρικής ανταγωνιστικότητας οι διάφορες Σχολές και τμήματα των ΑΕΙ είναι διάσπαρτα σε όλη την επικράτεια – σε περίπου 70 πόλεις – με ότι αυτό συνεπάγεται σε πρόσθετες ανάγκες κτιριακών εγκαταστάσεων, εξοπλισμού εργαστηρίων και βιβλιοθηκών, διοικητικού και εκπαιδευτικού προσωπικού, ανάγκης μετακίνησης Καθηγητών από το κέντρο για κάλυψη κενών δηλαδή σε **κατασπατάληση πολύτιμων πόρων και υποβάθμιση του επιπέδου σπουδών**. Η Άννα Διαμαντοπούλου ως υπουργός παιδείας θέτοντας το ζήτημα στην βουλή είχε αναφέρει ότι τα περισσότερα περιφερειακά ΑΕΙ και ΤΕΙ δεν έχουν λόγο ύπαρξης, διότι δέχονται πολύ χαμηλό αριθμό φοιτητών εκ των οποίων οι περισσότεροι τα εγκαταλείπουν και κοντά σε αυτό θα πρόσθετα το επίπεδο της πολύ χαμηλής εισαγωγικής βάσης.

Δεν γνωρίζω σε ποια έκταση χρησιμοποιούνται οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες ώστε να αμβλυνθούν μερικά προβλήματα λόγω της μεγάλης διασποράς. Σίγουρα όμως η πρωτοφανής εμπειρία του κορωνοϊού που αναγκαστικά επέβαλε τη χρήση του διαδικτύου (στο πλαίσιο του ουδέν κακόν αμιγές καλού!) στην εκπαίδευση, δίνει την ευκαιρία, όπως και σε άλλες περιπτώσεις πιστεύω, να «συμμαζέψουμε» λίγο την παράλογη γεωγραφική εξάπλωση των ΑΕΙ, αφού κάποιες θεωρητικές κυρίως Σχολές θα μπορούσαν να μεταφέρουν τα θρανία των φοιτητών κάπου στην πόλη τους ή το σπίτι τους!

Συνοψίζοντας τα όσα αναφέρθηκαν μπορούμε να πούμε ότι στο παρόν άρθρο εξετάθησαν τα σοβαρότερα προβλήματα της Ανώτατης Παιδείας, τα οποία όλα μαζί συνιστούν ένα «στίβο» εμποδίων που την κρατούν διαρκώς δέσμια και όμηρο πολιτικών πειραματισμών μακριά από την ουσία και τους στόχους της, μακριά από τις ανάγκες και το μέλλον της κοινωνίας. Εμπόδια που δίνουν την εντύπωση ενός κλειστού συστήματος μακριά από τους προικισμένους έμπορους πτυχίων νέους μας και των νέων ιδεών τους, που ως γηρασμένη Χώρα θέλουμε και γηρασμένη Παιδεία. Εμπόδια που στιγματίζουν την αριστεία και την ανάδειξη και υποβιβάζουν ή αναιρούν την πρωτοτυπία και καινοτομία σε εφαρμόσιμες τεχνικές και προϊόντα που τόσο έχει ανάγκη η χώρα. Εμπόδια που ως Χώρα καταστήσαμε εξαγωγίμο προϊόν τους πολύτιμους νέους Επιστήμονες και με μια δόση ειρωνείας χωρίς να εισπράττουμε κάτι από αυτό, παρά το υπερβολικό κόστος «παραγωγής» τους. Αυτά τα εμπόδια συνιστούν δεσμά που επιτρέπουν να κατατρώνονται οι σάρκες της Παιδείας όπως ο αετός κατέτρωγε το σκώτι του Προμηθέα καθηλωμένο στα δεσμά του. Στην περίπτωσή μας χρειάζεται ένας Ηρακλής στην κορυφή της Παιδείας δυναμικός στη ψυχή και το πνεύμα να την απελευθερώσει, αλλά και πολλοί μικρότεροι Ηρακλείς σε όλο το φάσμα της Παιδείας. Οι προτάσεις με ικανή αιτιολόγηση αναφέρθηκαν και όσο ήταν δυνατό υποδείχτηκαν τρόποι εφαρμογής τους, χωρίς να αποκλείονται άλλοι πλέον δόκιμοι και χωρίς να είναι απαραίτητο να εφαρμοσθούν όλες οι προτάσεις. Έτσι, με καλλίτερο διδακτικό προσωπικό και απελευθερωμένες φοιτητικές οργανώσεις από τον κομματικό εναγκαλισμό, θα έχουμε οπωσδήποτε καλλίτερους και αφοσιωμένους στις σπουδές τους φοιτητές, γιατί όπως λέγει ο θυμόσοφος λαός μας «με όποιον δάσκαλο καθίσεις τέτοια γράμματα θα μάθεις». Φοιτητές που θα αξιολογούν τους Καθηγητές τους με θάρρος και παρρησία όπως συμβαίνει σε ΗΠΑ, Αγγλία και αλλού. Και μην ξεχνάμε ότι η αρχή είναι το ήμισυ του παντός και μπορεί να οδηγήσει στην υλοποίηση των υπολοίπων και όσων άλλων χρειασθούν. Ελπίζουμε τα όσα ζήσαμε τα τελευταία δέκα χρόνια και τα όσα έρχονται με την παρούσα κρίση να γίναμε / γίνουμε ωριμότεροι και σοφότεροι ώστε όλοι μας ο καθένας στον τομέα του να κάνουμε τις καλλίτερες επιλογές

για τους εαυτούς μας και τους άλλους ως συνανθρώπους και ως πρόσωπα που θα επανδρώσουν καίριες θέσεις όπως της Παιδείας και της Πολιτείας γενικότερα.

Τέλος θα ήθελα να επισημάνω ότι ο Σύνδεσμός μας που το κύριο μέλημά του είναι η Ολιστική Παιδεία έχει κατά καιρούς αναφερθεί σε ζητήματα που αφορούν διάφορες πτυχές της παιδείας με έμφαση στην διαμόρφωση ολοκληρωμένης προσωπικότητας του ατόμου δηλαδή την ισόρροπη καλλιέργεια της γνώσης, του συναισθηματικού κόσμου και της ηθικής υπόστασής του. **Πιστεύω ότι η αποστολή της Παιδείας που αναφέρθηκε στην αρχή, θα πρέπει να συμπληρωθεί ώστε να εδράζεται πάνω σ' αυτούς τους τρεις πυλώνες, όπως το υποδεικνύει και ο συγγραφέας του Πανεπιστημίου της Ουτοπίας R. M. Hutchins** Η καλλιέργεια αυτών των πυλώνων της ανθρώπινης ύπαρξης μέσα στο στίβο και των τριών βαθμίδων της Παιδείας αποκτά ιδιαίτερη σπουδαιότητα στο τελευταίο στάδιο, κατά το οποίο ο φοιτητής δρα ανεξάρτητα και ελεύθερα, δοκιμάζει τις ψυχικές του αντοχές και δοκιμάζεται από παρελκυστικές προκλήσεις της ζωής και κινητοποιεί τις δυνάμεις του – τις αρετές του - για την απόκτηση της γνώσης και του πολύτιμου αγαθού, του πτυχίου του. Η ποιότητα, η αξία και το αντίκρισμα του πτυχίου εξαρτώνται από τον προσωπικό ιδρώτα του φοιτητή και από τις αποτυχίες που μετά από κόπο και προσπάθεια μεταλλάσσονται σε επιτυχίες, με την πρόεπουσα συνδρομή των Δασκάλων του. Θέλω να ειπώ ότι ένας φοιτητής που σέβεται τουλάχιστον τον εαυτό του, το μόχθο των γονέων του και την προοπτική της σταδιοδρομίας του, δεν θα καταφύγει σε εύνοιες και άλλα αθέμιτα μέσα για την απόκτηση του πτυχίου του. Αλλά και αντίστροφα οι Καθηγητές θα πρέπει με πνεύμα απόλυτης δικαιοσύνης και αμεροληψίας, με αφοσίωση και μόνο στο καθήκον τους θα κρίνουν και θα αξιολογούν τους φοιτητές τους. Έτσι το Πανεπιστήμιο, με τη συνδρομή όλων, Διοικήσεων, Καθηγητών και Φοιτητών, θα γίνει έμμεσα και ο στίβος αγωγής της ολοκληρωμένης προσωπικότητας των φοιτητών που μαζί με την πνευματική επιστημονική κατάρτιση θα αποδώσει στην κοινωνία τους αυριανούς ηγέτες της σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Αθήνα, Μάϊος 2020

Μάρκος Γρηγόριος